

Examen HAVO

2022

tijdvak 2
tijdsduur: 3 uur

bedrijfseconomie

Bij dit examen horen een bijlage en een uitwerkbijlage.

Dit examen bestaat uit 30 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 64 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring, uitleg of berekening gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring, uitleg of berekening ontbreekt.

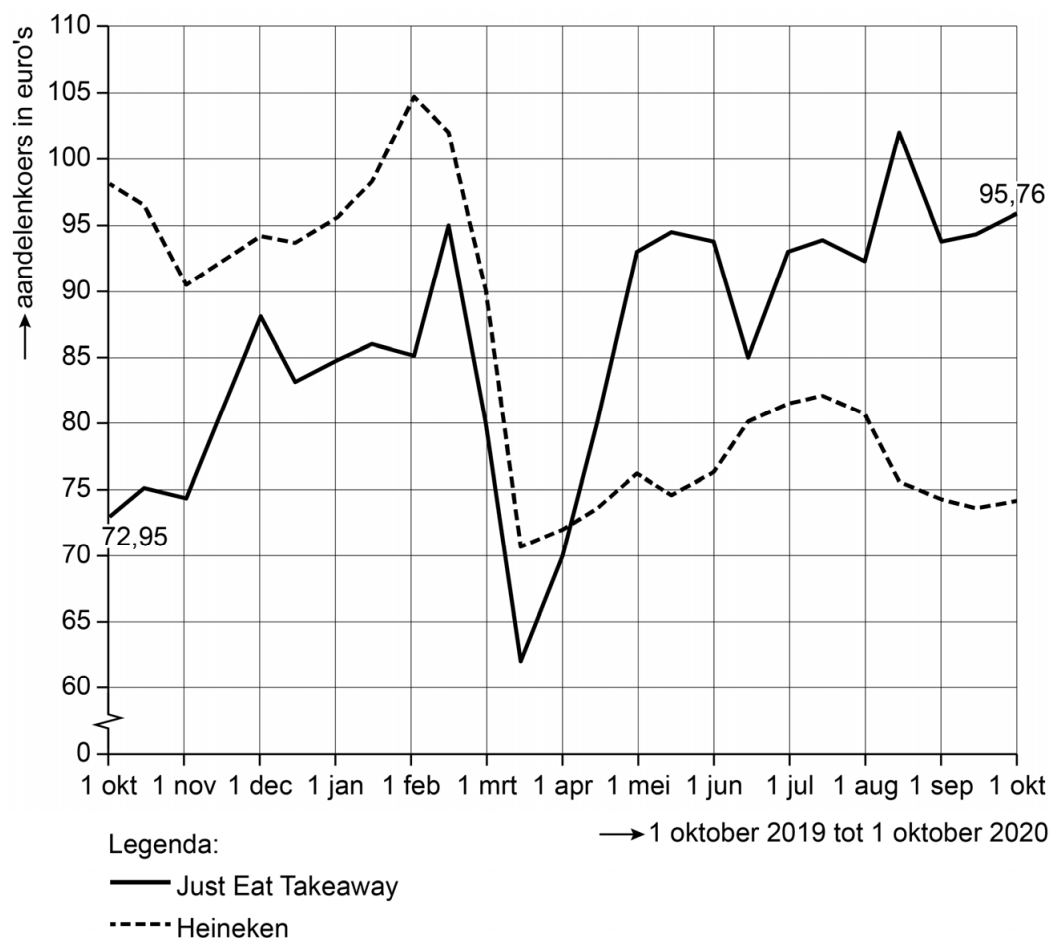
Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Opgave 1

Benno (zzp'er, 40 jaar) wil zijn "oude dag" goed geregeld hebben en gaat beleggen. Hij heeft de aandelenkoersen van onder andere Just Eat Takeaway nv en Heineken nv gedurende 12 maanden (1 oktober 2019 – 1 oktober 2020) nauwkeurig bijgehouden (zie onderstaande grafiek).

Just Eat Takeaway is een platform waarop consumenten uit verschillende Europese landen maaltijden kunnen bestellen bij aangesloten restaurants. Voor elke bestelling die de consument op het platform doet, ontvangt Just Eat Takeaway een commissie van het restaurant.

Heineken is een bierbrouwerij met vestigingen in veel landen. Heineken levert zijn producten vooral aan cafés, restaurants en de detailhandel.

In februari 2020 zat de schrik bij beleggers er goed in en werden aandelen massaal omgewisseld voor andere vermogenstitels.

- 2p **1** Noem voor beleggers een minder risicovolle vermogenstitel dan aandelen of op aandelen gebaseerde beleggingsfondsen en leg uit dat daarin beleggen minder risicovol is.

Overheden namen vanaf 1 februari 2020 maatregelen om het coronavirus te bestrijden en probeerden daarmee de economie zo min mogelijk te schaden. Gedurende enkele maanden ging de horeca in veel landen grotendeels op slot. Bij restaurants kon alleen nog worden afgehaald en was bezorgen nog toegestaan. Vooral cafés zagen zich gedwongen om te sluiten en openden hun deuren pas een paar maanden later. Op de beurs reageerde het aandeel Just Eat Takeaway anders op de afgekondigde overheidsmaatregelen dan het aandeel Heineken (*zie grafiek*).

- 1p **2** Geef hiervoor een verklaring gelet op het aanbod van beide ondernemingen.

Benno besluit op 1 oktober 2020 een pakket van 50 aandelen van Just Eat Takeaway te kopen. Hij verwacht dat de koers elke 12 maanden met hetzelfde percentage (afgerond op 1 decimaal) zal stijgen als in de periode 1 oktober 2019 – 1 oktober 2020.

- 2p **3** Bereken de beurskoers van het aandeel Just Eat Takeaway op 1 oktober 2026 zoals Benno die verwacht.

Benno besluit om op 1 oktober 2021 een tweede pakket van 50 aandelen van Just Eat Takeaway te kopen.

- 2p **4** Bereken de totale koerswinst die Benno op zijn aandelen Just Eat Takeaway zal behalen wanneer zijn verwachtingen uitkomen en hij op 1 oktober 2026 alle aandelen Just Eat Takeaway verkoopt.

Opgave 2

Bij deze opgave horen de informatiebronnen 1 en 2.

Cor Lok heeft sinds 2012 een cafetaria in een gehuurd pand in een middelgroot dorp. De zaken gaan goed totdat de coronalockdown in maart 2020 ingaat. De klanten van Cor kunnen sindsdien alleen nog bestellingen afhalen. Cor vreest voor liquiditeitsproblemen. De overheid ondersteunt bedrijven tijdens de coronacrisis en stelt een aantal tegemoetkomingen beschikbaar:

- NOW (Noodmaatregel Overbrugging Werkgelegenheid): tegemoetkoming in de loonkosten
- TOGS (Tegemoetkoming Ondernemers Getroffen Sectoren): tegemoetkoming in de constante kosten

Cor gaat onderzoeken hoe groot deze tegemoetkomingen van de overheid zijn en of hij daarmee liquiditeitsproblemen in de maanden maart tot en met mei 2020 voorkomt.

De onderneming van Cor heeft als rechtsvorm de eenmanszaak.

- 1p **5** Noem een oprichtingsverplichting voor een eenmanszaak.

Cor stelt samen met zijn boekhouder een liquiditeitsbegroting op voor de periode 1 maart tot en met 31 mei 2020. Ook stellen ze de balans op van zijn cafetaria per 1 maart 2020 (*informatiebron 1*). Ter voorkoming van liquiditeitsproblemen zijn met de verhuurder en een reclamebureau al afspraken gemaakt over een verlaging van de huur en het maandelijks te betalen bedrag aan het reclamebureau in het tweede kwartaal 2020.

- 2p **6** Bereken de huurverlaging in euro's per maand die Cor heeft afgesproken (*informatiebron 1*).

Er moeten nog enkele bedragen worden ingevuld op de liquiditeitsbegroting (letter a tot en met d).

Dat gebeurt in de vragen 7 tot en met 9.

Inkopen

Er wordt op de tweede dag van elke maand ingekocht bij leveranciers. De betaling hiervan gebeurt in één keer op de laatste dag van de betreffende maand.

Wat in een maand aan producten wordt ingekocht, wordt in diezelfde maand helemaal verkocht. De inkoopprijs (exclusief btw) van ingekochte goederen is 30% van de verkoopprijs (exclusief btw). De verkopen van Cor worden altijd contant afgerekend.

- 1p 7 Bereken het bedrag dat in maart 2020 op de liquiditeitsbegroting moet worden ingevuld bij inkopen (letter a).

Btw-verrekening

De verrekening van de btw met de Belastingdienst vindt één keer per kwartaal plaats. In april 2020 wordt de btw afgedragen over de maanden januari tot en met maart. Btw wordt alleen gerekend op ingekochte en verkochte producten. Het btw-tarief is 9%.

- 2p 8 Bereken het bedrag dat in april 2020 aan btw zal moeten worden afgedragen aan de Belastingdienst (letter b).

Aflossing en interest banklening

Op de banklening wordt met behulp van maandelijkse annuïteiten op de laatste dag van elke maand achteraf afgelost. De interest is 0,5% per maand. De bedragen op de liquiditeitsbegroting zijn afgerond op hele euro's.

- 2p 9 Bereken het bedrag dat in mei 2020 op de liquiditeitsbegroting bij interest (letter c) en aflossing (letter d) moet worden ingevuld. Rond beide bedragen af op hele euro's.

Onderzoek naar NOW en TOGS

Cor en zijn boekhouder gaan vervolgens kijken voor welk bedrag aan tegemoetkoming in het kader van de coronaregelingen zijn cafetaria in aanmerking komt (*zie informatiebron 2*).

De hoogte van de NOW bijdrage die Cor van de overheid zal ontvangen als tegemoetkoming in de loonkosten, is gebaseerd op zijn omzetsdaling en de hoogte van de loonkosten.

- 5p 10 Bereken het bedrag dat Cor in totaal aan NOW tegemoetkoming zal ontvangen (*zie informatiebron 1 en 2*). Rond het bedrag af op hele euro's. *Vul hiervoor de uitwerkbijlage bij deze vraag in.*

De cafetaria van Cor valt onder de getroffen sectoren omdat de omzetsdaling in de periode maart tot en met mei 2020 meer dan € 4.000 zal zijn. Cor komt in aanmerking voor een tegemoetkoming via de TOGS, wanneer zijn constante kosten in die periode in totaal € 4.000 of hoger zijn.

- 3p **11** Toon aan met een berekening van de totale constante kosten dat Cor in aanmerking komt voor de TOGS tegemoetkoming. Houd er rekening mee dat de volledige NOW tegemoetkoming leidt tot een daling van de (constante) loonkosten.

Cor bestudeert de liquiditeitsbegroting en hoopt dat hij mede door de NOW en de TOGS tot en met 31 mei 2020 uit de liquiditeitsproblemen blijft, gemeten door het eindsaldo van liquide middelen aan het eind van elke maand.

De TOGS tegemoetkoming zal in april 2020 worden ontvangen. De NOW tegemoetkoming zal in 3 gelijke termijnen steeds aan het eind van de maand, voor het eerst op 30 april, worden ontvangen.

- 3p **12** Blijft Cor in de maanden maart tot en met mei 2020 uit de liquiditeitsproblemen?
Vul hiervoor de uitwerkbijlage bij deze vraag volledig in.

Opgave 3

Sanne en Nico zijn op 2 januari 2018 op huwelijkse voorwaarden getrouwd. Ze hebben samen twee kinderen: Yari en Yasmin. Sanne gaat op 1 januari 2021 een reclamebureau starten. Sanne en Nico besluiten daarom op 31 december 2020 als huwelijkse voorwaarde toe te voegen dat de eenmanszaak van Sanne haar persoonlijke bezit is.

- 1p 13 Leg uit welk voordeel Nico kan hebben van deze toevoeging aan de huwelijkse voorwaarden.

Nico komt op 1 januari 2022 onverwachts te overlijden. Nico had voor zijn overlijden een testament opgesteld. Hierin heeft hij zijn zoon Yari als gevolg van een verstoorde onderlinge relatie onterfd.

Sanne heeft de waarde per 1 januari 2022 van alle bezittingen en schulden op een rij gezet:

gemeenschappelijke bezittingen en schulden:	
koopwoning	De woning is gekocht op 1 januari 2000. Op 1 januari 2022 is de WOZ-waarde ¹⁾ € 400.000 en de restschuld van de hypothecaire lening € 50.000.
spaargeld	Sanne en Nico hebben op 1 januari 2011 € 20.000 gestort tegen 2,1% samengestelde interest per jaar. Daarna is er niet bijgestort en opgenomen.
persoonlijke bezittingen en schulden:	
reclamebureau van Sanne	
overige bezittingen	Op 1 januari 2022 is de waarde van de overige bezittingen van Nico € 15.000 en van Sanne € 13.000.
banklening	Op 1 januari 2021 heeft Sanne voor het starten van haar onderneming een lening van € 125.000 afgesloten tegen 4% interest per jaar.

noot 1 De WOZ-waarde van de woning is de grondslag voor de waardebepaling van een woning bij het vaststellen van de erfenis.

De erfgenamen willen de erfenis van Nico ontvangen als de waarde van de erfenis positief is.

1p 14 Hoe wordt dit genoemd?

- A aanvaarden onder voorrecht boedelbeschrijving / beneficiair aanvaarden
- B verwerpen
- C zuiver aanvaarden

3p 15 Toon aan met een berekening van de hoogte van de erfenis dat de waarde van de erfenis van Nico positief is.

Yari wil weten wat na de onterving zijn rechten zijn. Hij vindt op de website van de Rijksoverheid het volgende over onterven van kinderen:

De legitieme portie, oftewel het wettelijk erfdeel van een kind, is het gedeelte van de erfenis waarop het kind altijd recht heeft, zelfs als in het testament staat dat het kind niets erft. De legitieme portie is de helft van de waarde van het erfdeel als er geen testament was geweest.

4p 16 Bereken de hoogte van de legitieme portie van Yari na aftrek van erfbelasting.

De benodigde tarieven van erfbelasting en de vrijstellingen staan op de volgende bladzijde.

Tabel tarieven erfbelasting

dat deel van waarde erfenis	partner en (pleeg- of stief)kinderen betalen over de waarde	kleinkinderen en verdere afstammelingen betalen over de waarde	overige erfgenamen zoals een broer, zus of ouder betalen over de waarde
€ 0 - € 126.722	10%	18%	30%
€ 126.723 en meer	20%	36%	40%

Vrijstellingen

u bent:	bedrag van vrijstelling (in €)
echtgenoot, geregistreerd partner of samenwonend partner	661.328
(klein)kind, pleegkind of stiefkind	20.946
achterkleinkind	2.208
ouder	49.603
andere erfgenaam, bijvoorbeeld een broer of zus	2.208

Opgave 4

In deze opgave blijven de belastingen buiten beschouwing.

De broers Stefanos en Filosof hebben van hun hobby hun werk gemaakt. Tot 2021 importeerden ze Griekse olijfolie en verkochten die aan vrienden en kennissen in Nederland, maar sinds 1 januari 2021 hebben ze een eigen webwinkel in olijfolie: S&P Oil vof.

Op 1 januari 2021 werken de broers nog in loondienst, maar ze hebben de wens om fulltime zelfstandig ondernemer te worden. Met ingang van het tweede kwartaal verminderen zij hun werkzaamheden in loondienst om per 1 juli 2021, wanneer de doelstellingen van S&P Oil worden behaald, fulltimeondernemer te worden.

Aan het beëindigen van hun baan in loondienst en het kiezen voor ondernemerschap zitten nadelen.

- 2p **17** Noem twee financiële nadelen van zelfstandig ondernemerschap vergeleken met werken in loondienst.

De doelstellingen voor het eerste halfjaar 2021 van S&P Oil waren:

- kwartaal 1: S&P Oil moet in staat zijn de break-evenafzet te behalen.
- kwartaal 2: S&P Oil moet voldoende cashflow opleveren. Uit deze cashflow moet voor elke broer € 3.500 per kwartaal beschikbaar zijn en moet de aflossing op de banklening kunnen worden betaald.

In het onderstaande overzicht is het gerealiseerde resultaat voor het eerste en tweede kwartaal van 2021 opgenomen.

getallen x € 1	kwartaal 1		kwartaal 2	
opbrengsten:				
omzet		14.400		24.000
kosten:				
inkoopwaarde verkochte goederen	6.000		8.000	
overige variabele bedrijfskosten	1.200		1.600	
huurkosten loods	3.600		3.600	
afschrijvingskosten	650		650	
interestkosten ¹⁾	450		405	
overige constante bedrijfskosten	<u>2.980</u>		<u>3.100</u>	
totale bedrijfskosten		<u>14.880</u>		<u>17.355</u>
resultaat		-/- 480		6.645

noot 1 De banklening van € 30.000 is per 1 januari 2021 afgesloten en wordt in 10 kwartalen, aan het eind van elk kwartaal, lineair afgelost. De interest is 6% op jaarbasis.

Verder is nog gegeven:

getallen x € 1	kwartaal 1	kwartaal 2
inkoopprijs 1 fles olijfolie	2,00	2,00
overige variabele kosten per fles	0,40	0,40
verkoopprijs 1 fles olijfolie	4,80	6,00

De doelstelling van kwartaal 1 betekent dat S&P Oil met behulp van de dekkingsbijdrage de totale constante kosten moet zien te dekken. Hierbij worden de interestkosten tot de constante kosten gerekend.

- 1p **18** Verklaar dat interestkosten, ondanks het feit dat deze in kwartaal 2 lager zijn dan in kwartaal 1, wel tot de constante kosten behoren.
- 3p **19** Bereken met behulp van de break-evenafzet hoeveel flessen de broers in het eerste kwartaal meer hadden moeten verkopen om geen negatief resultaat te behalen.
- 2p **20** Toon met een berekening aan of de doelstelling van het tweede kwartaal is behaald.

Opgave 5

Bij deze opgave horen de informatiebronnen 3 tot en met 5.

Fastned is een onderneming met laadstations langs de snelweg. In een laadstation kunnen elektrische voertuigen in enkele minuten opgeladen worden. Fastned was in 2019 op zoek naar vermogen van € 135.000.000 voor de financiering van investeringen. Dit kan via een aandelenemissie en/of een emissie van obligaties.

Juni 2019: beursgang en geplande emissie van nieuwe aandelen

Fastned bv is in 2012 opgericht door Bart Lubbers en Michiel Langezaal. Zij brachten Fastned in juni 2019 naar de beurs en boden hierbij een deel van hun eigen aandelen in Fastned aan op de effectenbeurs.

- 1p **21** Welke aanpassing in de rechtsvorm van Fastned moest er bij deze beursgang worden gedaan?

De beursnotering maakte het voor Fastned mogelijk om door middel van een emissie van aandelen eigen vermogen aan te trekken.

- 1p **22** Noem een ander voordeel voor Fastned van een beursnotering ten opzichte van ondernemingen zonder beursnotering.

Vanwege de gevolgen voor liquiditeit en solvabiliteit geeft FastNed voor de financiering van haar investeringen de voorkeur aan een aandelenemissie in plaats van een emissie van obligaties.

- 2p **23** Leg de voorkeur van Fastned uit. Betrek zowel liquiditeit als solvabiliteit en zowel aandelenemissie als emissie van obligaties in het antwoord.

1 november 2019: Emissie van obligaties

Fastned stelt de geplande emissie van nieuwe aandelen uit vanwege toegenomen onzekerheid bij institutionele beleggers over de stimulering door de overheid van elektrisch rijden. Fastned besluit daarom tot een emissie van obligaties per 1 november 2019. De prospectus vermeldt:

- een doelbedrag van in totaal € 135.000.000
- De obligaties hebben een nominale waarde van € 500 per stuk en geven 6% enkelvoudige interest per jaar.
- De koers waartegen de obligaties worden geëmitteerd is 100%.

Beleggers schrijven voor 80% in op de emissie. De emissie gaat door.

- 2p **24** Bereken de interestkosten van deze obligatielening over het jaar 2019.

Aangezien de emissie van obligaties niet voldoende was om het doelbedrag te behalen, onderzoekt Fastned of een aanvullende aandelenemissie op 22 april 2020 wel haalbaar is.

22 april 2020: geplande emissie van aandelen

De vraag is of er voldoende belangstelling bij (institutionele) beleggers is om bij een emissiekoers van € 9 per aandeel voor een totaalbedrag van € 27 miljoen aan aandelen te kopen.

Bij dit onderzoek spelen drie factoren een rol:

- a het uitgevoerde klanttevredenheidsonderzoek
- b de interne en externe omgeving van Fastned
- c de hoogte van de beurskoers op 21 april 2020

factor a

Fastned meet de klanttevredenheid onder andere met de Net Promotor Score (*NPS*, zie *informatiebron 3*). Tevredenheid bij klanten zal leiden tot vertrouwen bij aandeelhouders, wat positief is voor de slaagkans van een emissie van nieuwe aandelen. Wanneer de uitkomst van de NPS 35% of hoger is, kan volgens Fastned worden gesteld dat de klant tevreden is.

- 2p **25** Toon met een berekening van de NPS aan dat de klant volgens Fastned tevreden is.

factor b

In informatiebron 4 zijn vier items uit de interne en externe omgeving van Fastned gegeven.

- 3p **26** Vul alle vier items uit informatiebron 4 op de juiste plaats van de SWOT in.

Neem onderstaande tabel over op het antwoordenblad en vul hem in.

S item(s):	O item(s):
W item(s):	T item(s):

Factoren a en b geven een positief beeld wat betreft de kans van slagen van de aandelenemissie, maar het go-moment of no-go-moment wordt bepaald door factor c.

factor c

Op de dag voor de emissie wordt met spanning gekeken naar de beursinformatie (*informatiebron 5*) over het aandeel Fastned. Binnen de directie wordt de kans op een succesvolle aandelenemissie verschillend ingeschat.

- 2p **27** Zal Fastned in staat zijn om op 22 april 2020 tegen een koers van € 9 voor een totaalbedrag van € 27 miljoen aan aandelen te plaatsen? Geef een argument voor en een argument tegen.
- 3p **28** Welke drie balansposten veranderen er op de balans van Fastned en met welke bedragen wanneer de emissie zou zijn uitgevoerd en de emissieopbrengst van € 27 miljoen wordt behaald (*zie informatiebron 5*)? Vermeld ook of er sprake is van een toename of een afname van deze drie balansposten.

Opgave 6

Floriana voert sinds 1 januari 2021 als zzp'er werkzaamheden als externe accountant uit in opdracht van Prius bv. Zij hebben samen de volgende overeenkomst gesloten:

fragmenten uit de Overeenkomst van zzp

Partijen:

Prius bv ("Opdrachtgever") en Floriana de Villa ("Opdrachtnemer"),
komen als volgt overeen:

Artikel 1: De Opdracht

- 1.1 Opdrachtgever verleent opdracht aan Opdrachtnemer en Opdrachtnemer aanvaardt de opdracht van Opdrachtgever tot het verrichten van de volgende werkzaamheden:
accountantsverklaring opstellen (de "Opdracht").
- 1.2 De Opdrachtnemer is *niet / wel* vrij om opdrachten van andere opdrachtgevers uit te voeren.
- 1.3 Opdrachtnemer is gehouden de Opdracht persoonlijk uit te voeren.
- 1.4 Opdrachtnemer zal met de Opdracht beginnen op of omstreeks 1 juli 2021 en zal ernaar streven om de Opdracht uiterlijk op 31 december 2021 af te ronden.

Artikel 2: Vergoeding

- 2.1 Ter zake van de uitvoering van de Opdracht ontvangt Opdrachtnemer van Opdrachtgever *een vergoeding / brutoloon* van € 3.300 voor de opdracht.

2p **29** Kies bij artikel 1.2 en 2.1 voor het juiste woord.

Volgens de overeenkomst is de belangrijkste werkzaamheid van Floriana het opstellen van de accountantsverklaring bij organisaties.

3p **30** Noem drie belanghebbenden bij een organisatie en leg uit wat hun specifieke belang is bij een goedgekeurde accountantsverklaring.